

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/1

БЕОГРАД

2019

НАШ ЈЕЗИК

Л СВ. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ, др Ђорђе ОТАШЕВИЋ,
др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ, др Стана РИСТИЋ,
др Марина СПАСОЈЕВИЋ, др Живојин СТАНОЈЧИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Весна Ломпар, др Стана Ристић, др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjezikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Чигоја штампа, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, св. 1 (1932/33) – год. 8, св. 1 (1941); Н.с. књ. 1 (1949/50)– . – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/33– 1941; 1949/50– (Београд : Чигоја штампа). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 1 (2019)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

- Идеофони у српском језику – дефиниција и функције: илустрација на примеру идеофона *бам* (ТАЊА Ч. МИЛОСАВЉЕВИЋ) 1–15
- Међуоднос псеудосоцијативности и протосоцијативности у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ) 17–27
- Прозодијска норма и њена реализација на примеру поста акценатских дужина (МИЉАНА Б. ЧОПА) 29– 46

П о в о д и

- Позив и ујуиџиџиво за куљење речи њо народу за Речник Српске краљевске академије* (1889): значајан прилог српској лексикографској култури (НЕНАД Б. ИВАНОВИЋ) 47–75
- Одбор за стандардизацију српског језика и његове одлуке (путевима књиге сабраних одлука поводом двадесетогодишњице рада) (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 77–103

Б и б л и о г р а ф и ј а

- Егон Фекете (1931–2009) – библиографија (ВЛАДИМИР Б. ЖИВАНОВИЋ) 105–117

П р и к а з и

- Душка Кликовац, *Српски језик у свейлу когнитивне лингвистике* (АЛЕКСАНДРА С. ЈОВАНОВИЋ) 119–129
- Гордана Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији* (МАРИЈАНА Р. ЂУКИЋ) 131–139
- Ана Јањушевић Оливери, *Инџензификаџорске џарџикуле у савременом српском језику* (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 141–144

Милосав Ж. Чаркић, <i>Сѣих и језик</i> (АЛЕКСАНДАР К. КИКЛЕВИЧ)	145–147
Дејан Ајдачић (ур.), <i>О вредностима у српском језику</i> . Зборник етнолингвистичких радова 2 (ИВАНА В. ЛАЗИЋ КОЊИК) . .	149–152
<i>Globalizacja a języki słowiańskie. Globalization and Slavic Languages</i> (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	153–158

**Одлуке Одбора за стандардизацију
српског језика**

Призренско-тимочки говори	159–169
-------------------------------------	---------

Ана Јањушевић Оливери, *Интензификаџорске џарџикуле*
у савременом српском језику*

Последњих година расте интересовање српских лингвиста за функционално-семантичко поље интензификације. Пописивање и описивање језичких средстава, лексичких и граматичких, којима се изражава интензитет, као и степен његове граматикализације, предмет су радова бројних српских граматичара, а интензификација као функционално-синтаксичка појава анализира се сразмерно и у другим европским језицима.

Осим из угла традиционалне науке о језику, све више се пажња посвећује прагматичким могућностима интензификаторских средстава. За разлику од неких других јединица, примећено је да интензификатори функционишу као јединице прагматичког нивоа које не представљају структурне елементе реченице, већ се јављају у улози модификатора исказа. Њима се наглашава или део исказа уз који стоје или исказ у целини.

У последње време, када је реч о интензификаторским јединицама у српском језику, издвајају се радови Ане Јањушевић Оливери. У лингвистичким часописима, зборницима са међународних скупова, као и тематским зборницима, Ана Јањушевић Оливери објављивала је радове о појединим типовима интензификатора, да би своја дугогодишња истраживања заокружила монографијом *Интензификаџорске џарџикуле у савременом српском језику*.

Монографија Ане Јањушевић Оливери *Интензификаџорске џарџикуле у савременом српском језику* сложена је у десет кохерентних, међусобно повезаних целина, структурираних у десет поглавља.

---

* Косовска Митровица: Филозофски факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици – Подгорица: Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, Одјељење за српски језик, 2018, 300 стр.

Након „Уводног слова“ следи „Увод“ (0), у коме се дефинише предмет проучавања – интензификаторске партикуле, али и шира област проучавања – категорија интензификације. У књизи је интензификација одређена као семантичка категорија прагматичког карактера. Ауторка широко функционално-семантичко поље интензификације (како интензификацију посматрају припадници петроградске лингвистичке школе), дели на седам типова: 1) *инт̄ензификација у ужем смислу*, која подразумева комуникативно истицање јединице са највећом количином информације у датој говорној ситуацији; 2) *факт̄ивна инт̄ензификација*, при којој се на фону контекста наглашава један реченични део или чак исказ у целини, али се истовремено истиче и истинитост тврдње изнете реченицом; 3) *пресупозицијска инт̄ензификација*, која подразумева појачавање на комуникативном и на дубинском плану реченице, при чему се истиче да је наглашени појам надређен и неком садржају који може, али и не мора бити наведен у контексту, а на који сами пресупозицијски интензификатор упућује; 4) *рес̄триктивна и кондиционално-рес̄триктивна инт̄ензификација*, при којој се издваја одређени појам као контекстуално најважнији, али се истовремено упућује и на то да диференцијална карактеристика важи само за истакнути елемент, док су остали у датим околностима искључени; 5) *адверзативно-концесивна инт̄ензификација*, којом се успоставља равнотежа између супротстављених садржаја, с истицањем комуникативно и стилски, мање очекиваног садржаја; 6) *градуативно инт̄ензификација*, која се односи на појачавање јединица са значењем квалитета на семантичком плану, при чему се истиче степен заступљености одређене карактеристике и 7) *емфатичка инт̄ензификација*, која подразумева емотивно-експресивно наглашавање одређене јединице.

У „Уводу“ дат је преглед постојеће литературе, претежно на српском језику, затим је представљена грађа и приступ проучавању. Кроз детаљан критички преглед литературе, ауторка је показала колико је предмет проучавања – партикуле – непрецизно дефинисан и само овлаш обрађен у српској лингвистици.

Након уводног дела, у коме је, како је речено, у кратким цртама приказана категорија интензификације и литература посвећена партикулама у српском језику, а затим дефинисан предмет, циљ и метод истраживања, следи главни аналитички део (поглавља 1–8), у коме се описују партикуле са функцијом интензификације. Истраживање је спроведено на обимном и функционалностилски разноврсном корпусу, што показује списак публикација у „Изворима“ (10.1) на крају ове студије.

Потешкоће са којима се ауторка најпре сусретала проистекле су пре свега из тога што већина партикула са овом функцијом у домаћим речницима и граматицама нема јасно дефинисан статус. У монографији су на основу морфосинтаксичких и функционалних критеријума издвојене и описане 84 интензификаторске партикуле, које су у речницима савременог српског језика претежно одређиване као прилози, узвици, везници, а сасвим ретко као речце.

Већ је преглед литературе показао да су речце биле предметом истраживања у појединим радовима, међутим, у србистици, до овог истраживања, није постојао системски и интегрални опис партикула. А питања дефинисања, употребе и категоризације партикула веома су важна за осветљавање синтаксичке, семантичке и прагматичке структуре српског језика. Управо та питања решава ова монографија, чији је циљ да пружи опис и класификацију партикула са интензификаторском функцијом. То значи да су у књизи, поред интензификаторских, обухваћене и друге партикуле (нпр. упитне, потврдне, одричне), које примарно и нису интензификаторске, али у одређеним условима имају ту функцију. Ауторка на основу критеријума *прагматичке функције појачавања и синтаксичке и семантичке факултативности* поједине јединице одређује као партикуле интензификаторског типа, док све остале речи које задржавају своје значење и функцију а околинално служе и као појачивачи елемента уз који стоје сматра секундарним интензификаторима.

На основу издвојених типова интензификације, који обухватају: интензификацију у ужем смислу, фактивну, пресупозицијску, рестриктивну, адверзативно-концесивну, градуативну и емфатичку интензификацију, партикуле су у овој студији подељене у седам група – асеверативне (*баи, ујраво, ѿаман, лично, главом*), фактивне (*заиста, доиста, одиста, ваистину и уистину, стварно, јросто и најросто, међер, зајраво и у ствари*), пресупозицијске (*и и ни, чак, још, ѿакође(р), већ, више, ѿек*), рестриктивне, са подтипом кондиционално-рестриктивних (*само, једино, свега, једва, искључиво, бар(ем), макар*), адверзативно-концесивне (*иак и међушим, ииак и ојети, ма, год и било*), градуативне (*веома, врло и зјело, нарочито, јосебно, јогошову и јрвенсивено, све, шито, шим*) и емфатичке (*ма, ама, ѿа и ада, ја и је, е и вала, ала(ј), море и бре, као* итд.). Имајући у виду да се, у зависности од контекста у коме су употребљене, поједине партикуле могу остварити у више типова интензификације, при класификацији је узиман у обзир пре свега примарни интензификаторски тип јединице.

Поглавље „Интензификаторски спојеви“ (8) приказује могућност комбиновања интензификаторских партикула и стварање интензификаторских спојева с функцијом појачавања одређене синтаксичке јединице. Иако обе партикуле у споју чувају своје прагматичке вредности, анализа је показала да спојем ипак управља једна компонента, и то обично првонаведена. У највећем броју спојева учествује пресупозицијска партикула *и*, која се удружује како са другим пресупозицијским партикулама, тако и са асеверативном партикулом *баи* и кондиционално-рестриktivном партикулом *макар*.

Монографија се завршава „Закључком“ (9), након којег иду додаци у виду библиографије (10), извора, литературе, регистра партикула, резимеа на руском језику и белешке о аутору.

Књига *Интензификаџорске џарџикуле у савременом срџском језику* резултат је обимног и плодносног проучавања комплексне семантичке категорије *интензификаџије* на основу релевантне и рецентне литературе о тој проблематици у словенским и ширим оквирима, али она је и резултат самосталног, веома креативног истраживања ове категорије у синтакси, семантици и прагматици српског језика.

Несумњиво је да су управо такве студије из области синтаксе, семантике и прагматике од изузетног значаја за развој наше језичке науке. Вредност овога дела огледа се у аргументовано вођеној анализи, поткрепљеној валидним примерима, као и у примени савремених теоријско-методолошких достигнућа уз сасвим прецизно образложену научну терминологију.

Монографија *Интензификаџорске џарџикуле у савременом срџском језику* представља изузетно значајно и несумњиво оригинално научно дело веома продуктивног истраживача, какав је Ана Јањушевић Оливери, које може бити веома подстицајно за будуће сличне подухвате у области синтаксе, семантике и прагматике српског језика, али се њен допринос може сагледати и у знатно ширим, теоријско-лингвистичким оквирима. С друге стране, истраживање спроведено у овој књизи баца ново светло на област партикула и тиме помаже у лексикографском приступу и обради ових речи у српској лексикографији, те у томе видимо и врло практичну корист од ове монографије.

Марина М. Николић**

Институт за српски јези САНУ, Београд***

** marina.nikolic@isj.sanu.ac.rs

*** Овај приказ је настао у оквиру пројекта *Оџис и сџандарџизаџија савременог срџског језика* (бр. 178012), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.